

PYHÄ

Liturgia ylistää kolmesti Pyhää Jumalaa; se julistaa Kristuksen ”ainoaksi Pyhäksi” ja viettää pyhien juhlaa. Puhumme myös pyhistä evankeliumeista ja pyhästä viikosta, ja meidät on kutsuttu tulemaan pyhiksi. Pyhyys näyttää siis monisyiseltä todellisuudelta, joka koskettaa Jumalan salaisuutta mutta myös jumalanpalvelusta ja moraalia; se käsittää pyhän ja puhtaan käsitteet mutta ulottuu niitä laajemmalle. Se näyttää kuuluvan vain Jumalalle ja olevan saavuttamaton, mutta sitä liitetään jatkuvasti luotuihin olentoihin.

Seemiläinen sana *qodes*, pyhä asia, pyhyys, juontuu juuresta, joka tarkoittaa luultavasti ”leikata, erottaa”, ja ohjaa ajattelemaan erottautumista profaanista: pyhiä ovat ne asiat, joita ei kosketa tai joita lähestytään vain tietyin rituaalisen puhtauden ehdoin. Koska ne ovat täynnä dynamiikkaa, salaisuutta ja majesteettisuutta, joissa voidaan nähdä yliluonnollista, ne herättävät pelon ja lumoutumisen sekaisen tunteen. Tämä saa ihmisen tiedostamaan pienuutensa ”numinoosin” ilmenemismuotojen edessä.

Raamatullinen pyhyiden käsite on paljon rikkaampi. Raamattu ei tyydy tuomaan esiin ihmisen reaktioita jumalallisen edessä eikä määrittelemään pyhyyttä profaanin vastakohtana, vaan sisältää itse Jumalan ilmoituksen; se määrittelee pyhyiden sen omassa lähteessä, Jumalassa, josta kaikki pyhyys on peräisin. Näin tehdessään Kirjoitus kuitenkin asettaa kysymyksen pyhyiden luonteesta; viime kädessä kyse on Jumalan salaisuudesta ja siitä, kuinka hän välittää itsensä ihmisille. Aluksi tämä pyhyys on ulkoista henkilöille, paikoille ja esineille, jotka se tekee ”pyhiksi”; niistä johdettu pyhyys tulee todelliseksi ja sisäiseksi vasta itse Pyhän Hengen lahjan kautta. Silloin rakkaus, joka itse on Jumala (1. Joh. 4:18), välittyy ja voittaa synnin, joka esti hänen pyhyytensä säteilemisen.

VT

I. Jumala on pyhä, hän osoittaa olevansa pyhä.

Jumalan pyhyys on ihmiselle saavuttamaton. Jotta ihminen tunnistaisi sen, Jumalan täytyy ”pyhittää itsensä”, toisin sanoen osoittaa olevansa pyhä ilmaisemalla kunniansa. Luominen, teofaniat, koettelemukset, rangaistukset ja onnettomuudet (4. Moos. 20:1–13; Hes. 38:2 ff.) mutta myös ihmeellinen suojele ja odottamattomat vapautukset paljastavat, missä mielessä Jumala on pyhä (Hes. 28:25).

Yahwen pyhyys ilmeni ensin Siinain majesteettisissa teofanioissa (2. Moos. 19:3–20): se näyttäytyy voimana, joka on samalla pelottava ja salaperäinen ja valmis tuhoamaan kaiken, mikä lähestyy sitä (1. Sam. 6:19), mutta joka kykenee myös siunaamaan niitä, jotka ottavat vastaan arkin, jossa se asuu (2. Sam. 6:7–11). Se ei siis ole sama asia kuin Jumalan transsendenssi tai viha, sillä se ilmenee yhtä lailla rakkaudessa ja anteeksiannossa: ”En anna vihani kiihkon päästä valloilleen... Sillä minä olen Jumala, en ihminen: sinun keskelläsi on Pyhä” (Hoos. 11:9).

Temppelissä Yahweh ilmestyy Jesajalle kuninkaana, jonka majesteetti on ääretön, luojana, jonka kunnia täyttää koko maan, sekä palvelun kohteena, jolle vain serafit voivat osoittaa sitä. Eivät nekaan ole riittävän pyhiä katselakseen hänen kasvojaan, eikä ihminen voi nähdä häntä kuolematta (Jes. 6:1–5; 2. Moos. 33:18–23). Ja kuitenkin tämä saavuttamaton Jumala ylittää etäisyyden, joka erottaa hänet luoduista: hän on ”Israelin Pyhä”, tämän kansan ilo, voima, tuki, pelastus ja lunastus, kansan, johon hän on liittynyt liiton kautta (Jes. 10:20; 17:7; 41:14–20).

Jumalan pyhyys ei siis suinkaan rajoitu erillisyyteen tai transsendenssiin, vaan siihen sisältyy kaikki se rikkaus ja elämä, voima ja hyvyys, jota Jumalassa on. Se on enemmän kuin yksi jumalallinen ominaisuus muiden joukossa: se luonnehtii itse Jumalaa. Siksi hänen nimensä on pyhä (Ps. 33:21; Aam. 2:7; vrt. 2. Moos. 3:14), ja Yahweh vannoo pyhyytensä kautta (Aam. 4:2). Itse kieli heijastaa tätä vakaumusta, kun se ei tunne adjektiivia ”jumalallinen” ja pitää Jahven ja Pyhän nimiä synonyymeina (Ps. 71:22; Jes. 5:24; Hab. 3:3).

II. Jumala tahtoo tulla pyhitetyksi.

Jumala, joka kiivaasti vaalii yksinomaista oikeuttaan jumalanpalvelukseen ja kuuliaisuuteen, tahtoo tulla tunnustetuksi pyhäksi, tulla kohdelluksi ainoana tosi Jumalana ja siten ilmaista ihmisten kautta oman pyhyytensä. Jos hän säätää tarkoin uhritoimitusten yksityiskohdat (3. Moos. 1–7) ja puhtauden ehdot, joita jumalanpalvelus edellyttää (3. Moos. 12–15), ja jos hän vaatii, ettei hänen pyhää nimeään häväistä (3. Moos. 22:32), se johtuu siitä, että hyvin toimitettu liturgia saa hänen kunniansa loistamaan (3. Moos. 9:6–23; 1. Kun. 8:10 ff.; vrt. 3. Moos. 10:1 ff.; 1. Sam. 2:17; 1. Sam. 3:11 ff.) ja tuo esiin hänen majesteettisuutensa. Mutta tällä jumalanpalveluksella on arvoa vain, jos se ilmaisee kuuliaisuutta laile (3. Moos. 22:31 ff.), syvää uskoa (5. Moos. 20:12) ja henkilökohtaista ylistystä (Ps. 99:3–9): juuri tätä on Jumalan pelkääminen, hänen pyhittämisenä (Jes. 8:13).

III. Jumala pyhittää ja jakaa pyhyytään.

1. **Pyhyys ja pyhittäminen.** Määrätessään jumalanpalvelusta koskevat säännöt, joiden kautta hän osoittaa olevansa pyhä, Jahve on varannut itselleen paikkoja (pyhän maan, pyhäkköjä, temppelin), henkilöitä (papit, leeviläiset, esikoiset, nazirit, profeetat), esineitä (uhrilahjat, vaatteet ja jumalanpalveluksen esineet) sekä aikoja (sapattipäivät, riemuvuodet), jotka pyhitetään hänelle tarkoin määrätyin riitein (uhrilahjoin, uhrein, vihkimisin, voiteluin, veren vihmomisella) ja jotka samalla kielletään maalliseen käyttöön. Niinpä liitonarkkia eivät edes leevi-

läiset saa katsoa (4. Moos. 4:20); sapatteja ei saa ”häpäistä” (Hes. 20:12–24); pappien käytöstä säätelevät erityiset säännöt, jotka ovat vaativampia kuin yleiset lait (3. Moos. 21).

Kaikki nämä asiat ovat pyhiä, mutta ne voivat olla pyhiä eri määrin sen mukaan, millainen side niillä on Jumalaan. Näiden pyhitettyjen henkilöiden ja esineiden pyhyys ei ole samaa lajia kuin Jumalan pyhyys. Tarttuvasta saastaisuudesta poiketen (3. Moos. 11:31; 3. Moos. 15:4–27) sitä ei saada automaattisesti kosketuksesta jumalalliseen pyhyyteen. Se on seurausta Jumalan vapaasta päätöksestä, hänen lakinsa ja määräämiensä riittien mukaisesti. Ero, joka erottaa tämän pyhyiden Jumalan pyhydestä, on ääretön (Job 15:15), ja se ilmenee riiteissä: ylipappi voi astua kaikkeinpyhimpään vain kerran vuodessa tarkkojen puhdistautumisten jälkeen (3. Moos. 16:1–16). On siis erotettava toisistaan Jumalalle ominainen todellinen pyhyys ja pyhä luonne, joka erottaa tietyt henkilöt ja esineet maallisesta ja sijoittaa ne välitilaan, jossa Jumalan pyhyys sekä peittyi että tulee ilmi.

2. Pyhä kansa. Valittuna ja kansojen joukosta erotettuna Israelista tulee Jumalan erityisomaisuus, pappien kansa, ”pyhä kansa”. Vankkumattomassa rakkaudessaan Jumala elää ja kulkee kansansa keskellä (2. Moos. 33:12–17); hän ilmestyy sille pilvessä, liitonarkissa, temppelissä tai yksinkertaisesti kunniassaan, joka seuraa sitä jopa pakkosiirtolaisuudessa (Hes. 1:1–28): ”Sinun keskelläsi minä olen Pyhä” (Hes. 11:9). Tämä Jumalan aktiivinen läsnäolo antaa kansalle paitsi rituaalisen pyhyiden myös todellisen arvokkuuden, joka velvoittaa sen moraalisesti pyhyyteen. Pyhittääkseen kansan Jahve julistaa lain (3. Moos. 22:31 ff.). Israel ei esimerkiksi voi antautua kanaani-laisten heimojen paheisiin, vaan sen on kieltäydyttävä avioliitoista vierasmaalaisten tyttärien kanssa ja tuhottava anateeman avulla kaikki, mikä voisi saastuttaa sen (5. Moos. 7:1–6). Sen voima ei ole armeijoissa eikä taitavassa diplomatiassa, vaan uskossa Jahveen, Israelin Pyhään (Jes. 7:9). Tämä antaa sille paitsi sen, mikä erottaa sen muista kansoista, myös kaiken, mikä tuo sille turvallisuutta (Jes. 41:14–20; Jes. 54:1–5), ylpeyttä (Jes. 43:3–14; Jes. 49:7) ja lopulta voittamatonta toivoa (Jes. 60:9–14).

IV. Israelin tulee pyhittäytyä.

Jumalan vapaaseen valintaan, jossa hän tahtoo pyhittää Israelin, Israelin tulee vastata pyhittäytymällä.

1 Hänen tulee ensin puhdistautua, toisin sanoen peseytyä kaikesta saastasta, joka ei sovi yhteen Jumalan pyhyiden kanssa, ennen kuin hän on läsnä Jumalan teofanioissa tai osallistuu jumalanpalvelukseen (2. Moos. 19:10–15). Mutta viime kädessä yksin Jumala antaa hänelle puhtauden uhrin veren kautta (3. Moos. 17:11) tai puhdistamalla hänen sydämensä (Ps. 51).

2 Profeetat ja Deuteronomium ovat alinomaan toistaneet, etteivät syntiuhrit riitä olemaan Jumalalle otollisia, vaan tarvitaan vanhurskautta, kuuliaisuutta ja rakkautta (Jes. 1:4–20; 5. Moos. 6:4–9). Niinpä käsky: ”Olkaa pyhät, sillä minä, Jahve, olen pyhä” (3. Moos. 19:2; 3. Moos. 20:26) on ymmärrettävä niin, ettei se tarkoita ainoastaan kultillista puhtautta, vaan elämää pyhyudessa niiden moninaisten perhe-elämää, yhteiskuntaa ja taloutta koskevien määräysten mukaan, joita on eri lakikokoelmissa, samoin kuin rituaalisissa määräyksissä (esim. 3. Moos. 17–26).

3 Lopuksi ihmisten pyhittyminen voi edistyä; siksi vain niitä, jotka ovat käyneet läpi koettelemuksen ja pääsevät osallisiksi eskatologisesti hallituskaudesta, voidaan kutsua ”pyhiksi” (Dan. 7:18–22). He ovat viisaita, jotka ovat pelänneet Jahvea (Ps. 34:10), Siionin pakoon päässeiden ”pieni jäännös”, ne, jotka Jumala on ”merkinnyt muistiin eloon jäämistä varten” (Jes. 4:3).

UT

Apostolinen yhteisö omaksui VT:n opit ja sanaston. Jumala on Pyhä Isä (Joh. 17:11), transsendentti Pantokrator ja eskatologinen tuomari (Ilm. 4:8; 6:10); pyhä on hänen Nimensä (Luuk. 1:49), samoin hänen Lakinsa (Room. 7:12) ja liittonsa (Luuk. 1:72). Pyhiä ovat myös enkelit (Mark. 8:38), profeetat ja pyhien kirjoitusten kirjoittajat (Luuk. 1:70; Mark. 6:20; Room. 1:2). Pyhä on hänen temppelinsä, samoin taivaallinen Jerusalem (1. Kor. 3:17; Ilm. 21:2). Koska hän on pyhä, myös hänen valitsemiensa tulee olla pyhiä (1. Piet. 1:15 = 3. Moos. 19:2), ja hänen Nimensä pyhyys tulee ilmetä hänen hallitusvaltansa tullessa (Matt. 6:9). Kuitenkin juuri helluntai, Jumalan Hengen ilmeneminen, näyttää olevan varsinaisesti Uuden testamentin pyhyyttä koskevan käsityksen lähtökohta.

I. Jeesus, Pyhä.

Kristuksen pyhyys liittyy läheisesti hänen jumalalliseen lapseuteensa ja Jumalan Hengen läsnäoloon hänessä: Pyhästä Hengestä siinnyt hän ”on oleva pyhä, ja häntä kutsutaan Jumalan Pojaksi” (Luuk. 1:35; vrt. Matt. 1:18). Johannes kastoi hänet, ja ”rakas Poika” sai Pyhän Hengen voitelun (Ap. t. 10:38; Luuk. 3:22). Hän karkottaa saastaisia henkiä, jotka julistavat hänet ”Jumalan Pyhäksi” tai ”Jumalan Pojaksi” (Mark. 1:24; 3:11); nämä kaksi ilmausta ovat tästä lähtien samanarvoisia (Joh. 6:69; vrt. Matt. 16:16). ”Pyhällä Hengellä täytettynä” (Luuk. 4:1) Kristus ilmaisee itsensä ihmeteoillaan ja opetuksillaan, joiden tarkoituksena on olla pikemminkin merkkejä hänen pyhyystään kuin ihailtavia voiman merkkejä; hänen edessään ihminen tuntee itsensä syntiseksi niin kuin Jumalan edessä (Luuk. 5:8; vrt. Jes. 6:5). Jumalan ”pyhä palvelija” (Ap. t. 4:27–30), joka kärsi kuoleman, vaikka on elämän lähde, Kristus on ennen kaikkea ”Pyhä ja Vanhurskas” (Ap. t. 3:14). Siksi Jumala on korottanut hänet (Fil. 2:9); pyhyiden Hengen mukaan kuolleista herätettynä (Room. 1:4) hän ei ole tästä maailmasta (Joh. 17:11). Siitä lähtien hänestä, joka istuu Jumalan oikealla puolella (Mark. 16:19), voidaan käyttää nimitystä ”Pyhä”, kuten Jumalasta (Ilm. 3:7; 6:10). Kristuksen

pyhyys on siis toista lajia kuin Vanhan testamentin pyhien henkilöiden täysin suhteellinen pyhyys; se on samaa kuin Jumalan, hänen pyhän Isänsä, pyhyys (Joh. 17:11): sama hengellinen voima, samat ihmeelliset ilmenemismuodot, sama salaperäinen syvyys. Se saa hänet rakastamaan omiaan niin, että hän jakaa heidän kanssaan Isältä saamansa kunnian ja uhrautuu heidän puolestaan. Näin hän osoittaa olevansa pyhä: ”Minä pyhitän itseni, jotta hekin olisivat pyhitetyt” (Joh. 17:19–24).

II. Kristus pyhittää kristityt.

Toisin kuin Vanhan testamentin uhrin ja kultin, jotka puhdistivat heprealaiset vain ulkoisesti (Hepr. 9:11–14; Hepr. 10:10), Kristuksen uhri pyhittää uskovat ”totuudessa” (Joh. 17:19) ja välittää heille todella pyhyiden. Kristityt osallistuvat ylösnouseeseen Kristuksen elämään uskon ja kasteen kautta; kaste antaa heille ”Pyhältä tulevan voiton” (1. Kor. 1:30; Ef. 5:26; 1. Joh. 2:20). Niinpä he ovat ”pyhiä Kristuksessa” (1. Kor. 1:2; Fil. 1:1), koska Pyhä Henki on läsnä heissä (1. Kor. 3:16; Ef. 2:22); heidät on näet kastettu ”Pyhässä Hengessä”, kuten Johannes Kastaja oli ilmoittanut (Luuk. 3:16 rinnakk.; Ap. t. 1:5; Ap. t. 11:16).

III. Pyhä Henki.

Kristityn pyhityksen pääasiallinen toimija on siis Pyhä Henki; hän täyttää ensimmäiset yhteisöt lahjoilla ja armolahjoilla. Hänen toimintansa Kirkossa eroaa kuitenkin Jumalan Hengen toiminnasta VT:ssä. Hänen vuodatuksensa laajuus ja yleismaailmallisuus merkitsevät, että messiaaninen aika on toteutunut Kristuksen ylösnousemuksesta lähtien (Ap. t. 2:16–38). Toisaalta hänen tulemisensa liittyy kasteeseen ja uskoon kuolleen ja ylösnouseeseen Kristuksen salaisuuteen (Ap. t. 2:38; Ap. t. 10:47; Ap. t. 19:1–7). Hänen läsnäolonsa on pysyvää, ja Paavali voi sanoa, että lunastetut ovat ”Pyhän Hengen temppeleit”, ”Jumalan temppeleit” (1. Kor. 6:11, 20; vrt. 1. Kor. 3:16) ja että he ovat todellisessa yhteydessä häneen (2. Kor. 13:13). Ja koska kaikki, joita Jumalan Henki johtaa, ovat Jumalan lapsia (Room. 8:14–17), kristityt eivät ole vain profeettoja, jotka ovat Hengen tilapäisen vaikutuksen alaisia (Luuk. 1:15; Luuk. 7:28), vaan Jumalan lapsia, joissa jumalallisen pyhyiden lähde on aina läsnä.

IV. Pyhät.

Sanaa ”pyhä” käytettiin VT:ssä itsenäisenä nimityksenä vain poikkeuksellisesti; se oli varattu lopun aikojen valituille. UT:ssä se tarkoittaa kristittyjä. Ensin nimitystä käytettiin Jerusalemin alkuseurakunnan jäsenistä ja erityisesti Helluntain pienestä joukosta (Ap. t. 9:13; 1. Kor. 16; Ef. 3:5), sitten Juudean veljistä (Ap. t. 9:31–41) ja lopulta kaikista uskovista (Room. 16:2; 2. Kor. 1:1; 2. Kor. 13:12). Pyhän Hengen kautta kristitty näet osallistuu itse jumalalliseen pyhyteen. Kristityt muodostavat todellisen ”pyhän kansan” ja ”kuninkaallisen papiston” sekä ovat ”pyhä temppeli” (1. Piet. 2:9; Ef. 2:21). Siksi heidän tulee osoittaa Jumalalle oikeaa jumalanpalvelusta uhraamalla itsensä Kristuksen kanssa ”pyhäksi uhriksi” (Room. 12:1; Room. 15:16; Fil. 2:17).

Kristittyjen pyhyys, joka johtuu valinnasta (Room. 1:7; 1. Kor. 1:2), edellyttää, että he irtautuvat synneistä ja pakanallisista tavoista (1. Tess. 4:3); heidän tulee toimia ”Jumalalta tulevan pyhyiden mukaan, ei lihallisen viisauden mukaan” (2. Kor. 1:12; vrt. 1. Kor. 6:9 ff.; Ef. 4:30–5:1; Tit. 3:4–7; Room. 6:19). Tämä pyhän elämän vaatimus on koko kristillisen askeettisen perinteen perusta. Se ei perustu yhä ulkoisena pysyvän lain ihanteeseen, vaan siihen, että ”Kristuksen valtaamaksi tullut” kristitty ”tulee osalliseksi hänen kärsimyksistään ja kuolemastaan päästäkseen osalliseksi hänen ylösnousemuksestaan” (Fil. 3:10–14).

V. Pyhä kaupunki.

Jo oikeudellisesti saavutettu Jumalan pyhyys kamppailee tosiasiaassa synnin kanssa. Vielä ei ole tullut aika, jolloin ”pyhät tuomitsevat maailman” (1. Kor. 6:2 f.). Pyhät voivat ja heidän tulee yhä pyhittää itseään ollakseen valmiita Herran Parusiaan (1. Tess. 3:13; Ilm. 22:11). Sinä päivänä ilmestyy uusi Jerusalem, ”pyhä kaupunki” (Ilm. 21:2), jossa elämän puu kukoistaa ja josta suljetaan pois kaikki saastainen ja epäpyhä (Ilm. 21–22; vrt. Sak. 14:20); ja Herra Jeesus kirkastetaan pyhissään (2. Tess. 1:10; 2. Tess. 2:14), ”sillä Jumala on rakkaus” (1. Joh. 4:8). Tässä on epäilemättä salaisuus siinä, että Jumalan saavuttamaton pyhyys välittyy ihmisille.

JdV

Katso myös: → Anateema AT — Alttari 3 — benediction II 3 — colere A 2; B 2; AT II; NT III 1 — culte AT III — dieu AT II 2,5; IV — Kirjoitus III — eglise VI — esprit-de-dieu — exemple — gloire III — justice AT I; NT II — Uusi I, III 3 b — Puolustaja 1 — Täydellisyys AT — premices I 2 b — Puhdas — Uhri — sexualite II — verite NT 3 c — zeile I